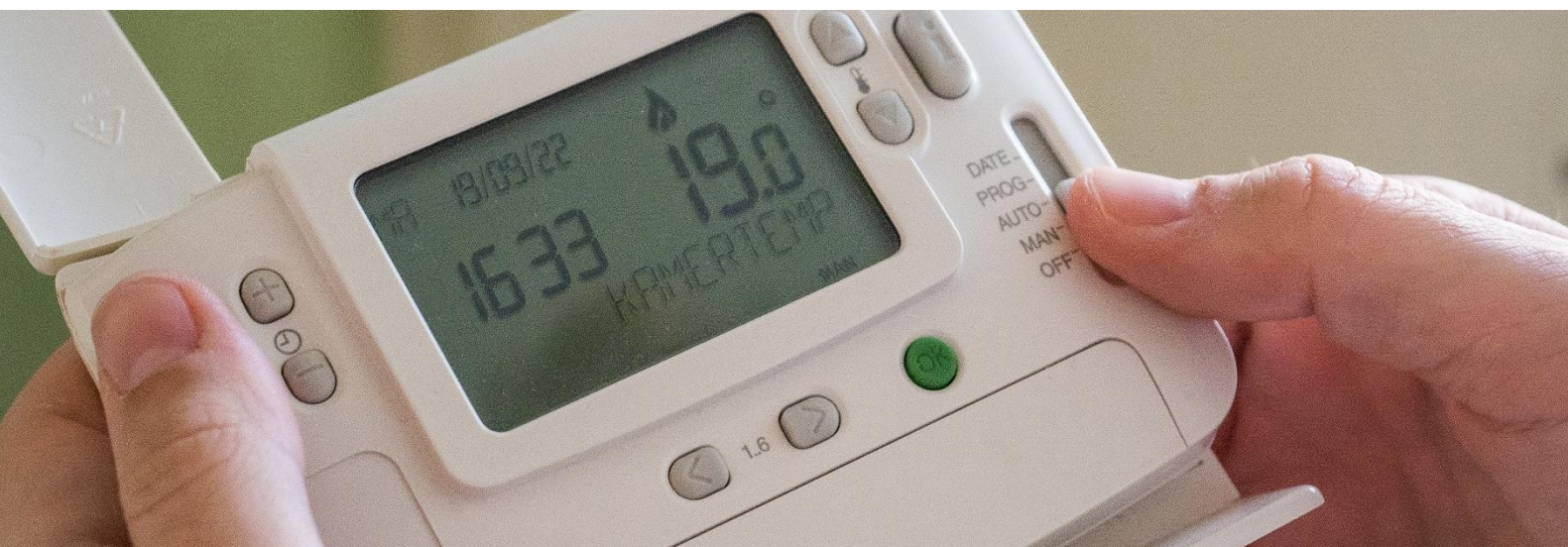


Nieuwe afspraken over Energiedata

De rol van data binnen de Energiewet



Bericht aan het parlement

Het Rathenau Instituut geeft de commissie voor Economische Zaken en Klimaat met dit bericht enkele aandachtspunten mee bij het voorstel voor de nieuwe Energiewet. Mogelijk kan het u ondersteunen bij uw schriftelijke inbreng op de Energiewet van 28 september 2023. Dit bericht is een aanvulling op het position paper dat het Rathenau Instituut uw commissie eerder stuurde ten behoeve van het rondetafelgesprek Energiewet op 14 september.

Het Rathenau Instituut waardeert dat het kabinet vanuit publieke waarden invulling wil geven aan de wet. Zo zet het wetsvoorstel sterk in op het verbeteren van de positie van huishoudens en het creëren van een gelijk spelveld. Tegelijkertijd identificeren wij nog enkele aandachtspunten. We richten de aandacht specifiek op de rol van energiedata.

De behoefte aan herziene afspraken over energiedata

De omgang met energiedata is een belangrijke pijler in de nieuwe Energiewet. Het kabinet verwacht dat data mogelijkheden bieden om de energietransitie te faciliteren. Netbeheerders kunnen bijvoorbeeld met behulp van data de vraag naar en het aanbod van elektriciteit beter op elkaar afstemmen. Huishoudens kunnen energie besparen of zelf elektriciteit verhandelen. Bedrijven kunnen flexibiliteitsdiensten leveren om congestie op het elektriciteitsnet te voorkomen.

Overzicht **Wat regelt de Energiewet op het gebied van energiedata?**

Het wetsvoorstel Energiewet bevat een gemoderniseerd ordeningskader voor het beheer en gebruik van energiedata. Het herijkt de meetketen en herzielt het stelsel van databeheer en data-uitwisseling voor de energiesystemen gas en elektriciteit. De regering beoogt zo:

- data beter beschikbaar te stellen
- rollen en verantwoordelijkheden te verhelderen en
- de omgang met gegevens te versterken.

Een betere beschikbaarheid van data kan burgers en huishoudens meer inzicht geven in hun energieverbruik en hen in staat stellen om actief te worden op de energiemarkt. De regering verwacht dat het ook bijdraagt aan betere balanshandhaving omdat de standaardgebruiksprofielen, die hier nu nog de basis voor vormen, geen accuraat beeld geven van wat er op een doorsnee dag op het net gebeurt. Door regionale netbeheerders (in de Energiewet distributiesysteembeheerders genoemd) voortaan standaardmeetgegevens per kwartier uit de slimme meter van afnemers te laten ophalen, moet dit mogelijk worden.

In het energiesysteem verzamelen, bewerken en delen partijen verschillende typen energiedata. De herziening van het gegevensstelsel moet ervoor zorgen dat er meer duidelijkheid ontstaat over de rechten en plichten van die partijen. Het stelsel is van toepassing op vier categorieën gegevensprocessen:

- Systeemprocessen
- Verkrijgen van inzage in eigen gegevens
- Datadelen met een derde op eigen verzoek
- Datadelen met een derde op basis van andere wetgeving of aangewezen EU verordening

Implementatie van Europese verordeningen en verplichtingen en nationaal beleid

De delen van de Energiewet voor het beheer en de uitwisseling van energiedata betreffen deels een implementatie van Europese bepalingen rondom het activeren en beschermen van aangeslotenen, de inzet op slimme meters en de brede ontsluiting van gegevens binnen het energiesysteem.

Het kabinet houdt tevens rekening met diverse beleidsdocumenten op het gebied van digitalisering, alsmede met maatregelen uit het klimaatakkoord.

Andere onderwerpen waar het herziene kader voor gegevensuitwisseling rekening mee houdt, zijn de geheimhoudingsplicht, gegevensbescherming, cybersecurity en de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

Aandachtspunten

Op basis van ons onderzoek identificeren we vijf aandachtspunten voor de behandeling van de Energiewet door de Tweede Kamer.

1. Behoud democratische controle op de uitwerking van de Energiewet

Het wetsvoorstel stelt kaders voor de omgang met energiedata. De vertaling van deze kaders in concrete regels en afspraken zal gebeuren middels nog uit te werken uitvoeringsbesluiten, voorschriften en sectorale afspraken. Hier geldt: de duivel zit in de details. Dergelijke regels en technische specificaties kunnen namelijk een verre gaande impact hebben op de doelmatigheid van de wet, alsmede op burgers. Het is daarom zaak deze in samenspraak met maatschappelijke actoren op te stellen, zodanig dat ook meebewogen kan worden met technische ontwikkelingen. Tevens vraagt het Rathenau Instituut dat het parlement goed geïnformeerd wordt over de nadere uitwerking, zodat rechten van burgers en bedrijven, evenals de doelmatigheid van de wet, gewaarborgd blijven.

2. Investeer in betrouwbare kennis voor het evalueren van de uitvoering van de Energiewet

De regels voor het gebruik van data berusten op aannames over de relatie tussen betere beschikbaarheid en gebruik van data enerzijds, en overkoepelende beleidsdoelen anderzijds. Zo is de veronderstelling dat de beschikbaarheid van gedetailleerde meetdata uit de slimme meter (zogenaamde 'kwartierwaarden') op termijn ten goede zal komen aan de betrouwbaarheid en betaalbaarheid van het energiesysteem. Maar betrouwbare kennis daarover ontbreekt nu grotendeels. Het is belangrijk dat dit soort aannames empirisch wordt onderzocht, zodat op basis van die kennis de uitvoering van de Energiewet geëvalueerd en verbeterd kan worden.

3. Zorg voor een goede wettelijke grondslag voor het MFFBAS

Binnen de kaders van de aankomende Energiewet, verzorgen het Marktfaciliteringsforum (MFF) en de Beheerder Afsprakenstelsel (BAS) – MFFBAS – voor uitwisseling en beheer van energiedata. Dit afsprakenstelsel beoogt alle marktpartijen op gestandaardiseerde wijze toegang te geven tot energiedata en zo een gelijk speelveld te creëren. Op dit moment ontbreekt het aan een adequate juridische grondslag voor MFFBAS. De nieuwe Energiewet dient daarvoor te zorgen. Het huidige wetsvoorstel is op een aantal punten echter onvoldoende helder. Zo is soms niet duidelijk wie waarover inspraak heeft binnen het MFF. Het zou goed zijn als het parlement in de afwegingen hierover betrokken wordt.

4. Anticipeer op uitdagingen voor het gebruik van overige energiedata

Het wetsvoorstel Energiewet richt zich op gegevens die gebruikt worden voor een van de vier categorieën gegevensprocessen (zie kader). Voor een betrouwbare energievoorziening is het echter van belang dat ook het gebruik van andere gegevens, zoals data uit slimme apparaten (een thuisbatterij, elektrische auto of warmtepomp),

goed geregeld wordt. Maatregelen ter bevordering van de beschikbaarheid, toegankelijkheid en kwaliteit van data en ter versterking van de positie van aangeslotenen uit de nieuwe Energiewet, zijn nu niet op dit soort gegevens van toepassing. Diverse partijen in de energiesector vrezen dat dit het gebruik ervan kan belemmeren, of de betrouwbaarheid van het energiesysteem kan aantasten. Het kabinet dient, in overleg met partijen in de energiesector en andere stakeholders, een bredere visie op energiedata te ontwikkelen dan waar de Energiewet nu van uitgaat. Anticiperen op uitdagingen voor en risico's van het gebruik van overige energiedata uit bijvoorbeeld slimme apparaten is daarbij van groot belang. Zo kan het Kabinet bijvoorbeeld voorkomen dat er data- en dus machtsconcentraties ontstaan.

5. Zorg voor flankerend beleid voor het empoweren van burgers

Burgers krijgen met de Energiewet meer regie over hun energiedata. Zo kunnen ze meer inzicht krijgen in hun verbruik, maar ook actief worden op de markt via een aggregator of energiegemeenschap. Het is zeer de vraag of de hiervoor voorgestelde maatregelen ook in praktijk zullen leiden tot het beoogde gelijke speelveld en meer zelfbeschikking. Het empoweren van eindafnemers vergt namelijk kennis van techniek en de energiemarkt, evenals financiële en sociale capaciteiten. Om actief te worden binnen het energiesysteem, hebben burgers bovendien financiële middelen nodig om de benodigheden aan te schaffen waarmee ze energie kunnen besparen, of eigen energie kunnen opwekken, opslaan en verhandelen. Niet iedereen beschikt hierover in gelijke mate. Daarom bestaat het risico dat er kansenverschillen ontstaan tussen burgers die hier wel en niet in kunnen investeren, wat de inclusiviteit van de energietransitie en het maatschappelijk draagvlak daarvoor kan ondermijnen. Aanvullend beleid is noodzakelijk om de ambities voor het activeren van burgers op een rechtvaardige wijze waar te maken.

Rapport: [Stroom van data](#) - Energiedata benutten voor een maatschappelijk verantwoorde energietransitie | Rathenau Instituut (2022).